

ADVIES Algemene Raad
i.s.m. Sectorraad Kunsten en Erfgoed en
Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk
27 februari 2015

De problematiek van productie van podiumkunsten en de spreiding ervan in de cultuurcentra

1. Inleiding

De verhouding tussen productie en spreiding is in de culturele wereld een veelbesproken thema. Sinds 1995¹ wordt de discussie vooral op het vlak van de podiumkunsten in ruime zin (theater, dans en muziek) intensief gevoerd. Onder impuls van het Vlaams Theaterinstituut en LOCUS werden in 2009 onderzoeken gevoerd, debatten en paneldiscussies georganiseerd, etc.² Dit resulteerde in de nota *“Naar een betere afstemming van de productie en spreiding van de podiumkunsten”* met suggesties voor zowel de beleidsmakers en de praktijk als de steunpunten en andere intermediaire organisaties.

Ondanks deze eerdere initiatieven en inspanningen stelt de SARC echter vast dat de verhoudingen nog steeds suboptimaal zijn. Daarom nam hij het initiatief voor een advies om de problematiek te kaderen en mogelijke (beleids)maatregelen voor te stellen.

Het advies kwam tot stand in een werkgroep met leden van de Algemene Raad, de Sectorraad Kunsten en Erfgoed en de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk. De werkgroep organiseerde enkele hoorzittingen en vergaderde in totaal zes keer. Het advies werd daarna schriftelijk voorgelegd aan en goedgekeurd door de Algemene Raad en beide betrokken sectorraden.

1.1. Begripsbepaling

Productie omvat in het nieuwe Kunstendecreet zowel het voorbereiden, plannen en uittekenen van nieuw werk (creatie) als het tot stand brengen van de artistieke creatie op het gebied van financiering, planning, de logistiek, het productieteam, de budgetcontrole, de realisatie en het klaarmaken voor publiek en spreiding. Organisaties die deze functie opnemen moeten ook een visie ontwikkelen op spreiding en publieksbereik, zonder zelf een presentatiefunctie te moeten opnemen³. *Presentatie* wordt in het Kunstendecreet gedefinieerd als het delen van het gecreëerde en geproduceerde artistieke werk met een publiek.

¹ VTi, Courant 94, *Zet mij in CC*, p.3

² *ibid.*

³ Memorie van Toelichting bij het Kunstendecreet, p.20

(Cultuur)spreiding verwijst voor de cultuurcentra naar de democratisering van cultuur door geografische en sociale spreiding. Spreiding is niet gelijk aan de functie 'presentatie' uit het Kunstendecreet. De focus ligt daar meer op de distributie van voorstellingen over meerdere lokale presentatieplekken, los van de geografische spreiding.

Alhoewel in het kunstendecreet het begrip podiumkunsten enkel de disciplines theater, dans en muziektheater omvat, hanteert het veld het begrip podiumkunsten de laatste jaren *inclusief* de muziek. Dit naar analogie met de ons omringende landen en de Franse Gemeenschap. In dit advies hanteren wij de term podiumkunsten als zijnde inclusief muziek.

Met de term *cultuurcentra* bedoelen we in dit advies steeds de cultuur- en gemeenschapscentra.

1.2. Gedifferentieerde problematiek

Iedere kunstdiscipline heeft zijn eigenheid. De verhouding tussen productie en spreiding is zodoende ook voor elke discipline anders. Hieronder gaan we kort in op de specifieke kenmerken van de problematiek voor elke discipline. Het verdere advies handelt echter enkel over de podiumkunsten.

De speelkansen in de *podiumkunsten* komen onder druk door o.a. de opgelegde besparingen, de beperkte mogelijkheden tot risicovol programmeren, een druk vanuit de publiekscijfers en een cultuur van exclusiviteit en premières.

Professionele hedendaagse *dans* wordt in weinig kunsten- en cultuurcentra geprogrammeerd. Vooral de gevestigde doorstarters en middelgrote dansorganisaties vallen uit de boot. Grote dansvoorstellingen en gevestigde gezelschappen hebben een zeer grote internationale zichtbaarheid, maar omwille van de kostprijs en de technische uitvoerbaarheid zijn ze moeilijk programmeerbaar in de Vlaamse cultuurcentra.

Voor *theater* is het net andersom. De Vlaamse theaterwereld steunt heel erg op lokale spreiding. De kansen om met theater van in het begin internationaal speelplekken, middelen en reputatie te verwerven zijn veel kleiner dan bij dans en, in minder mate, muziek⁴. In de *muzieksector* komen kleine lokale initiatieven onder druk en legt overregulering een hypotheek op het concertcircuit.⁵ De reguliere programmering kalft af, waar vooral kleinere en minder gekende ensembles de dupe van zijn.

In de jaren '70 was er in heel wat cultuurcentra plaats voor hedendaagse *beeldende kunst*. Doorheen de jaren kwam de focus echter steeds meer op muziek en podiumkunsten te liggen.⁶ Het Cijferboek Lokaal Cultuurbeleid toont dat tentoonstellingen maar een klein deel van het totale eigen aanbod (4%) uitmaken. Niettemin organiseert 90% van de cultuurcentra artistieke tentoonstellingen. Dit aandeel blijft vrijwel constant over de jaren heen.⁷ Het beperkte aandeel van beeldende kunst in cultuurcentra kent meerdere oorzaken zoals het ontbreken van aangepaste infrastructuur, de beperkte aanwezige expertise en de kleine economische return. Daar staat tegenover dat de sector van de beeldende kunsten grotendeels op private actoren is afgestemd. Kunstwerken kunnen, in tegenstelling tot podiumproducties, namelijk gekocht worden door verzamelaars en galerieën.

⁴ VTi, Courant 110, *De podiumkunsten in kaart*, p.29

⁵ Muziekcentrum Vlaanderen, *Landschapstekening muziek 2014*, p.16

⁶ BAM, *Landschapstekening beeldende kunst 2014*, p.5

⁷ Van Tienenhoven, T.P. en Glorieux, I. (2011), *Cijferboek lokaal cultuurbeleid*, p.154

De *letterensector* ziet een grote uitdaging in het blijven inzetten op een geïntegreerd letterenbeleid van auteur tot lezer. Dalende aankoopbudgetten van de bibliotheken leiden tot overconcentratie op bestsellers en zetten de diversiteit van het aanbod onder druk. Eigen aan de specificiteit van deze in de beleving individuele kunstvorm, vertegenwoordigt literatuur (o.a. auteurslezingen en debatten) het kleinste aandeel binnen het eigen podiumaanbod van cultuurcentra. Een nog nauwere samenwerking tussen cultuurcentra en bibliotheken in de toekomst is aanbevolen.

Er is algemeen genomen ook een tekort aan vertoningsplekken voor *audiovisuele werken*, zowel voor single- als multiscreen experimenteel werk. De toonplekken en de hiaten in het Vlaamse filmpresentatielandschap dienen in kaart te worden gebracht. VAF werkt weliswaar aan nieuwe werkvormen en toonplekken, maar focust op singlescreen film, niet op experimenteel audiovisueel werk. Het VAF voert momenteel onderzoek uit naar de filmvertoning in de cultuur- en gemeenschapscentra. Volgens een eerdere studie⁸ naar audiovisuele vertoningen zijn Vlaamse cultuurcentra typische tweede circuit-vertoners. Cultuurcentra kiezen zowel voor een cultureel aanbod waarvoor ze publiek opbouwen, als voor publiekstrekkingen.

De SARC is zich bewust van de problematiek binnen de verschillende kunstensectoren zoals beeldende kunst, literatuur, audiovisuele media, letteren, etc. maar zal zich in dit advies focussen op de verhouding tussen de gesubsidieerde podiumkunsten en de cultuurcentra.

De SARC acht het nuttig en noodzakelijk dat de problematiek voor de andere disciplines en de rol van de spreiders daarin in de nabije toekomst diepgaand onderzocht wordt.

⁸ BAM (2011), *Voorbij de vertoning. Analyse van het Vlaams audiovisueel vertonings- en distributiebeleid*.

2. Situatieschets

Een aantal recente ontwikkelingen nopen tot een nieuw debat over de afstemming tussen productie en spreiding en de rol van de verschillende culturele actoren hierin. De verantwoordelijkheid voor een betere afstemming ligt zowel bij de producerende als bij de spreidende actoren.

2.1. Het vernieuwde Kunstendecreet

Artikel 26 van het vernieuwde Kunstendecreet laat toe dat organisaties die structureel ondersteund worden in andere decreten, ook werkingssubsidies uit het Kunstendecreet kunnen ontvangen. Dit gegeven was de directe aanleiding voor de SARC om het onderwerp productie en spreiding te bespreken. De functie presentatie in het Kunstendecreet, hoewel ermee verwant, heeft een andere finaliteit dan de cultuurspreiding zoals bedoeld in het Decreet Lokaal Cultuurbeleid.

Daarnaast creëert het beoordelen op basis van functies een nieuwe context. Drie van de vijf functies (productie, presentatie en participatie) kunnen gelinkt worden aan spreiding⁹

2.2. De bestuurlijke reorganisatie van het landschap

Met de in de steigers staande wijziging van het Decreet Lokaal Cultuurbeleid zullen de Vlaamse middelen voor het *lokaal cultuurbeleid* vanaf 2016 niet geormerkt worden overgeheveld naar het Gemeentefonds, waardoor de relatie tussen het Vlaamse en het lokale cultuurbeleid verdwijnt. De Vlaamse overheid geeft hiermee haar beleidsinstrument m.b.t. cultuurspreiding op het lokale niveau uit handen. Het niet oormerken impliceert bovendien dat de middelen voor lokaal cultuurbeleid in de toekomst voor andere doeleinden dan cultuur kunnen worden ingezet.

De overheveling van de middelen voor lokaal cultuurbeleid, waar onder meer ook de subsidies aan cultuurcentra inbegrepen zijn, kan ook invloed hebben op het begrippenkader. Het al dan niet gebruiken van de term 'cultuurcentrum' of 'gemeenschapscentrum' wordt immers een afweging van het lokale bestuur.

Het protocol van akkoord¹⁰ voor de uitbouw van een complementair kunstenbeleid zal ook impact hebben op de spreidingsproblematiek.

Provincies verliezen vanaf 2017 hun persoonsgebonden bevoegdheden. Deze worden overgeheveld naar het meest geschikt geachte beleidsniveau: het lokale of het Vlaamse. Het is nog onduidelijk of na deze overheveling de huidige ondersteuning onaangetast blijft. Tot nu bieden nominatief toegekende subsidies vanuit de provincies mogelijkheden voor bijkomende

⁹ *Productie* is het creëren, realiseren, distribueren en promoten van een artistiek werk; *Presentatie* is het delen van het gecreëerde en geproduceerde artistieke werk met een publiek; *Participatie* is het ontwikkelen en toepassen van visie, concepten en processen die bijdragen tot de participatie, zowel als actieve deelname aan kunst als het confronteren met kunst, met aandacht voor maatschappelijke en culturele diversiteit.

¹⁰ Protocol van akkoord tussen de Vlaamse Regering, de Vereniging van Vlaamse Provincies, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie over de uitbouw van een complementair kunstenbeleid
http://www.kunstenenerfgoed.be/sites/default/files/uploads/pdf/protocol_van_akkoord_tussen_de_vlaamse_regering_de_vvp_en_de_vvsg_over_de_uitbouw_van_een_complementair_cultureel-erfgoedbeleid.pdf

projecten van cultuurcentra, o.a. voor de lokale spreiding van producties gesubsidieerd via het Kunstendecreet. Ook samenwerkingsverbanden tussen cultuurcentra worden deels ondersteund met deze provinciale middelen.

2.3. Besparingen op de verschillende beleidsniveaus

Voor het *lokale niveau* blijkt uit een enquête van VVSG uit 2013¹¹ dat gemeenten minder zullen investeren in culturele infrastructuur. Daarnaast zal 51% van de gemeenten het volgens de enquête ook met minder personeel doen. Het gaat hier, naast de technische en groendiensten, vooral over de sectoren die met vrije tijd te maken hebben. Als deze cijfers in de praktijk worden gebracht, is dat slecht nieuws voor de werkingsmiddelen van de cultuurcentra.

Op *Vlaams niveau* is er o.m. de halvering van de subsidies voor Culturele Manifestaties (Podium en Nieuw Talent), waarbij kleine subsidies aan lokale verenigingen worden teruggedraaid. Door deze halvering waren de middelen voor 2014 vroegtijdig uitgeput, en zal dit voor 2015 opnieuw zo zijn. Een belangrijk Vlaams instrument om de lokale spreiding van risicovoller werk te stimuleren wordt hiermee uitgehouden.

Ook de projectsubsidies voor gemeenschapscentra via het Participatiedecreet worden in 2015 gehalveerd (van 500.000 euro naar 250.000 euro).

2.4. Gebrek aan afstemming tussen spreiding en productie

Het aantal producties per seizoen waarvan minstens één Vlaamse organisatie hoofd- of coproducent was, is de voorbije twintig jaar quasi verdubbeld. De groei situeert zich voornamelijk aan het eind van jaren '90, maar na een kleine terugval begin jaren 2000 zet de stijging zich terug gestaag verder. In het seizoen 2012-2013 werd met 842 producties een nieuw hoogtepunt bereikt¹². Onderzoek van VTi in 2010 wees uit dat de helft van de producties minder dan 14 keer op de planken komt¹³.

Naast de gesubsidieerde podiumkunsten is er ook een groot aanbod aan niet-gesubsidieerde voorstellingen (populaire muziek, stand-up comedy,...).

Uit cijfers m.b.t. de spreiding leren we dat gesubsidieerde gezelschappen ongeveer een derde van hun voorstellingen in het buitenland opvoeren, een derde in eigen huis of bij organisaties uit het Kunstendecreet en 23% bij cultuurcentra¹⁴. Een kwart van de bijna 3,3 miljoen bezoekers aan podiumvoorstellingen van gesubsidieerde en erkende organisaties, werd bereikt in het cultuurcentrum¹⁵. Naast de cultuurcentra en organisaties uit het Kunstendecreet zijn er ook andere initiatiefnemers, goed voor 13% van de voorstellingen. Dit zijn onder meer sociaal-culturele organisaties, waaronder het verenigingsleven. Zij worden als spreiders vaak onderbelicht. Bij dansvoorstellingen is de internationale component veel groter: maar liefst 72% van de voorstellingen vindt in het buitenland plaats, slechts 3% in cultuurcentra.¹⁶

Jaarlijks vinden ongeveer 16.000 podiumactiviteiten plaats in de cultuurcentra. Iets meer dan 11.000 van deze activiteiten zijn door de cultuurcentra zelf geprogrammeerd en worden opgevoerd door professionele uitvoerders (zowel gesubsidieerde als niet-gesubsidieerde). De gesubsidieerde en erkende organisaties alleen waren in 2012 goed voor 2477 voorstellingen

¹¹ VVSG-persbericht van 5 november 2013, *Burger zal besparingen lokale besturen goed voelen, ook al saneren gemeenten en OCMW's eerst in eigen huis*.

¹² VTi, Courant 110, *De podiumkunsten in kaart*, p.14

¹³ VTi, Courant 94, *Zet mij in CC*, p.13

¹⁴ VTi (2007), *Metamorfose in podiumland. Een veldanalyse*, p.133

¹⁵ Studiedienst van de Vlaamse Regering (2014), *Vlaamse Regionale Indicatoren (2014)*, p.159

¹⁶ VTi (2014), *Landschapstekening podiumkunsten*, p.17

in cultuur- en gemeenschapscentra¹⁷. Met andere woorden, ca. 22% van de podiumvoorstellingen in cultuurcentra worden opgevoerd door gesubsidieerde artiesten of gezelschappen.

De cijfers bevestigen dat cultuurcentra een belangrijke rol spelen om cultuurproducten te tonen en te spreiden. Bij het opnemen van deze taak, dienen zich een aantal problemen aan.

- Het aanbod is zeer ruim en stijgt jaar na jaar, terwijl de programmatiemogelijkheden beperkt zijn. Artiesten en gezelschappen vinden onvoldoende speelplekken en cultuurcentra moeten veel tijd aan selectie besteden.
- Technisch speelt de verouderde infrastructuur de cultuurcentra parten.
- Uit een bevraging van VVC uit 2014 blijkt dat bijna 40% van de cultuurcentra moet besparen. Men tracht deze besparingen te compenseren door meer inkomsten te genereren (vb. een verhoging van de ticketprijzen). Ook het inplannen van minder, goedkopere of meer populaire voorstellingen kan een oplossing bieden.
- Het risicobudget voor verlieslatende producties van cultuurcentra is beperkter dan dat van kunstencentra binnen het Kunstendecreet. Binnen het Kunstendecreet zijn de daling van de inkomsten uit voorstellingen en de stijging van kosten - gedeeltelijk - opgevangen door een verhoging van de subsidies. Voor cultuurcentra is dit niet gebeurd en zijn de risicobudgetten jarenlang gelijk gebleven, of zelfs gedaald, waardoor ze dit verlies aan middelen met een meer commerciële programmatie trachten op te vangen. De kunstencentra kunnen in principe risicovoller programmeren, vermits zij dit (gedeeltelijk) op hun subsidies kunnen verhalen.
- Tot slot zorgt ook de lokale context voor spreidingsmoeilijkheden.
 - Bij de keuze voor kwantiteit (meer goedkope voorstellingen en/of meer publieksbereik) of kwaliteit (minder, maar kwalitatief sterk) speelt de invloed van het lokaal bestuur.
 - Het abonnementssysteem is in de lokale context een sterk instrument en biedt als voordeel dat de houders ook worden aangemoedigd om van minder bekende voorstellingen te proeven. Het abonnementssysteem beperkt echter wel het kort op de bal programmeren.
 - Doorgedreven intergemeentelijke samenwerking is niet altijd evident. De ambities van het lokaal niveau spelen mee en er heerst onderlinge concurrentie tussen centra. Het publiek is bovendien weinig mobiel en trouw aan het eigen cultuurcentrum. Intergemeentelijke samenwerkingen danken hun bestaan veelal aan extra financiële ondersteuning.
 - De expertise en prospectiemogelijkheden van programmatoren over alle disciplines zijn niet altijd aanwezig binnen de gemeentelijke context.
 - De podiumzalen zijn beperkt beschikbaar, mede omwille van de receptieve werking voor plaatselijke verenigingen.

Er zijn ook mogelijkheden om afspraken te maken die impact hebben op de prijszetting:

- niet langer hanteren van partages bij gesubsidieerde gezelschappen, partages die momenteel eenzijdig in het voordeel van de gezelschappen worden afgesloten. Dat zorgt voor een transparante kostprijs, ongeacht de publieksopkomst. De verschuiving

¹⁷ ibid.

in kostenstructuur voor de cultuurcentra moet ook leiden tot een ander model van kosten- en opbrengstenverdeling;

- afspraken maken om een deel van de uitkoopsom in natura in te brengen (bv. residentieplek, techniek ter beschikking stellen, etc.);
- een doordacht prijszettingsbeleid voeren vanuit de cultuurcentra, rekening houdend met het aanbod en met de betalingsbereidheid van hun eigen doelgroepen.

3. ADVIES

De SARC ging na hoe de kunstensector en de cultuurcentra elkaar kunnen versterken. Welke taken kan de Vlaamse overheid opnemen? Hoe kan de samenwerking tussen de sectoren gestimuleerd worden?

3.1. Nood aan een overkoepelende visie

Zoals al aangegeven zal het beleidskader voor productie en spreiding er door het nieuwe Kunstendecreet, de bestuurlijke reorganisatie en de besparingen op de verschillende beleidsniveaus binnenkort totaal anders uitzien.

Tot nog toe ontbreekt een overkoepelende visie die al deze nieuwe ontwikkelingen incalculeert. Het Kunstendecreet vertrekt vanuit een gedragen visie voor een beter en doeltreffender kunstenlandschap dat flexibeler inspeelt op de noden en behoeften van culturele organisaties, terwijl de wijzigingen in het kader van het lokaal- en provinciaal beleid eerder bestuurlijk geïnspireerd zijn.

De Vlaamse overheid heeft geen impact meer op de cultuurcentra, die voortaan zullen worden aangestuurd door de lokale besturen. Als de Vlaamse overheid productie en spreiding meer op elkaar wil afstemmen, moet ze alle schakels evenwaardig maken, dit wil zeggen dat er ook voor de laatste schakel – de toonplek – gelijke aandacht is. Zo niet breekt de keten en vergroot het risico op een georganiseerd én gesubsidieerd onevenwicht tussen productie en spreiding.

In het nieuwe Kunstendecreet zal bij de beoordeling van organisaties die de functie productie opnemen rekening moeten worden gehouden met de visie van die organisaties op distributie en publieksbereik. Zo kan hun rol ook in het bredere spreidingsverhaal geëxpliciteerd en beloond worden. De Vlaamse overheid kan daarnaast ook actief op zoek gaan naar nieuwe spreidingskanalen in andere sectoren (bv. onderwijs, DKO, sociaal-cultureel werk, de openbare omroep, gedrukte media, etc.).

De SARC vraagt dat het beleid van de Vlaamse overheid wordt geheroriënteerd zodanig dat er een evenwicht tussen de vraag- en de aanbodzijde (productiehuizen en presentatieplekken) wordt vooropgesteld. De wijze van beoordeling van de subsidieaanvragen binnen het kunstendecreet speelt hierbij een belangrijke rol.

In de Beleidsnota Cultuur 2014-2019 lezen we onder operationele doelstelling 1.4 “*een dynamisch ondersteuningsbeleid voeren met voldoende ruimte voor projecten en vernieuwing en een evenwicht tussen productie en presentatie*”. De minister van cultuur Gatz wil de noodzakelijke vernieuwing en instroom in het veld garanderen door in te zetten op projectondersteuning.

“De sleutel ligt hier bij de beoordelings- en beslissingsprocedure, die de juiste prioriteiten moet hanteren, maar ook bij het kunstenveld zelf. De grote kunstinstellingen

en de grotere meerjarig gesubsidieerde organisaties kunnen hierin immers de nodige verantwoordelijkheid opnemen. Zij kunnen een voorbeeldrol vervullen en hun opgebouwde expertise ten behoeve van vernieuwende projecten of ter ondersteuning van de spreiding van kwaliteitsvol nieuw werk inzetten.

Beoordelingsprocedures moeten niet louter focussen op de eigen merites van individuele aanvragen, maar deze in een ruimere context afwegen om versnippering van middelen en potentiële spreidingsproblemen te vermijden. Beoordelaars kunnen binnen de voorziene decretale beoordelingscriteria extra aandacht besteden aan mogelijkheden voor spreiding, of aan organisatie.”

3.2. Brug Lokaal-Vlaams

Eind 2014 sloten de Vlaamse Regering, de Vereniging van Steden en Gemeenten, de Vereniging van Vlaamse Provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie een protocol af voor de periode 2015-2019. Dit protocol bevat afspraken over overleg, samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de verschillende bestuursniveaus met het oog op de uitbouw van een complementair kunstenbeleid.

Hiermee wordt uitvoering gegeven aan art. 8 van het kunstendecreet dat voorziet in het afsluiten van dergelijk protocol.

Via dit protocol bundelen het Vlaams, het Brusselse, het provinciaal en het lokaal beleidsniveau de krachten om werk te maken van een kwalitatief en dynamisch professioneel kunstenlandschap.

Het protocol voorziet in een voorafgaande consultatie en inspraak van het Brusselse, het lokale en (voorlopig) ook nog het provinciale bestuursniveau bij de uitvoering van het Kunstendecreet. Het betreft echter enkel die gemeenten waar organisaties gevestigd zijn die binnen het Kunstendecreet een vijfjarige werkingssubsidie of een erkenning als kunstinstelling aanvragen. Maar wat met gemeenten waar geen structureel gesubsidieerde organisatie gevestigd is? En wat met gemeenten die beschikken over een cultuurcentrum?

De SARC vraagt dat er ook mogelijkheden voorzien worden voor samenwerking tussen Vlaanderen en gemeenten die beschikken over cultuurcentra. Er moet bekeken worden welke rol het Kunstendecreet en het Protocol complementair kunstenbeleid tussen de Vlaamse Regering, de VGC, VVSG en VVP hierin kan spelen.

Samenwerking en afstemming tussen het lokale- en het Vlaamse bestuursniveau moet ruimer zijn dan de structureel via het Kunstendecreet gesubsidieerde organisaties. Ook de lokale besturen die over een cultuurcentrum beschikken moeten betrokken worden.

3.3. Samenwerking stimuleren

Het circuit van de cultuurcentra als spreiders is onvervangbaar voor producerende actoren. Er is een voorzichtige tendens groeiende om samen te werken en bijvoorbeeld gezamenlijk en multidisciplinair een productie op poten te zetten. Deze tendens zou zeker nog aangemoedigd en versterkt kunnen en moeten worden. Vanuit hun kennis van de vraag krijgen cultuurcentra inspraak bij de totstandkoming van het product en gezelschappen zijn zeker van speelgelegenheden: een win-win voor beide partijen.

In de samenwerkingsverbanden is er ook ruimte voor netwerken waar zowel programmatoeren als kunstenaars en/of gesubsidieerde producerende instellingen deel van uitmaken. Ze kunnen daar met elkaar in gesprek gaan om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen.

Deze netwerken kunnen een hefboom zijn om moeilijker werk (bv. hedendaagse dans, hedendaagse muziek, beeldende kunsten, etc.) te spreiden. Het kunstenlandschap in zijn geheel is hierbij gebaat. Daarnaast zouden ook cultuurcentra onderling meer kunnen samenwerken, bijvoorbeeld door het organiseren of aanbieden van gezamenlijke tournees. Dit kan de programmatiekost drukken, terwijl de gezelschappen gebaat zijn met meer zekerheid over meerdere speelplekken. Voor sommige kunsttakken zijn er structurele contacten (vb. circus, wereldmuziek), maar het gebeurt nog te weinig.

Een doorgedreven vorm van samenwerking die tegenwoordig meer en meer voorkomt bestaat in het oprichten van vaste intergemeentelijke samenwerkingsverbanden van cultuurcentra die geografisch dicht bij elkaar liggen. Dit moet gestimuleerd worden. In deze samenwerkingsverbanden kan men naast afspraken over de programmatie ook nadenken over gezamenlijke toeleiding.

De SARC ziet hier zeker een rol voor steunpunten en belangenbehartigers zoals LOCUS en VVC, Kunstenpunt en oKo.

3.4. Uniforme gegevensverzameling en -ontsluiting

De gegevens met betrekking tot de cultuurcentra worden momenteel verzameld via CCinC, door het Agentschap Sociaal-Cultureel Werk. Gegevens over organisaties uit het Kunstendecreet worden door het Agentschap Kunsten en Erfgoed verzameld. Doordat de gegevensverzameling door twee verschillende agentschappen gebeurt, zijn de cijfers over de productie door kunstorganisaties en over de spreiding door de cultuurcentra onvoldoende op elkaar afgestemd. De geplande inkanteling van beide agentschappen in het departement van het beleidsdomein CJSM biedt kansen voor de noodzakelijke afstemming. Het zal ook nodig zijn om de lokale besturen bij de gegevensverzameling te betrekken om een volledig beeld te krijgen van de stand van spreiding en productie.

De SARC vraagt om dringend werk te maken van een efficiënt instrument voor de verzameling en verwerking van gegevens over zowel de vraag- als de aanbodzijde om de beoogde afstemming te bewerkstelligen. Zoals in de inleiding aangegeven is deze gegevensverzameling en –ontsluiting niet enkel opportuun voor de podiumkunsten en cultuurcentra, maar ook voor de andere kunstendisciplines en spreiders. De minister kondigde in zijn Beleidsnota 2014-2019 de cultuurindex aan: *“een set van bestaande of te creëren indicatoren die de gezondheid van de cultuursector monitoren en inzichtelijk en internationaal vergelijkbaar maken”*. Mogelijk liggen hierin kansen om de vraag/aanbod-problematiek op systematische wijze te documenteren. Er is nood aan duidelijkheid en maximale ontsluiting van de beschikbare gegevens.

3.5. Financiële stimuli

Zoals al eerder besproken, komen de middelen voor cultuurcentra nog meer onder druk te staan. Gesubsidieerde gezelschappen brengen naast de variabele kosten van een voorstelling vaak ook een deel van de vaste kosten van een productie en overhead in rekening. Dit resulteert in hogere kosten voor cultuurcentra die er op die manier moeilijk in slagen om een positieve kosten/opbrengsten-verhouding te realiseren. Daarenboven zijn de prijzen die gezelschappen aanrekenen vaak ondoorzichtig, en onderhandelingen over partages e.d. zorgen voor prijsverschillen tussen cultuurcentra onderling.

De SARC is van mening dat een billijke prijs en het delen van het financieel risico tot de mogelijkheden behoort. De raad ziet daartoe enkele denkpijlers die een verdere verkenning waard zijn:

- Zoeken naar een nieuwe verdeelsleutel voor de subsidies volgens de functies voorzien in het Kunstendecreet met aandacht voor het principe dat productie en spreiding onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.
- Aanmoedigen dat grote Vlaamse culturele ambassadeurs ook in eigen land optreden. Het gegeven dat grote gezelschappen aantonen dat ze hiervoor inspanningen doen (zowel de intenties als de prestaties) moet worden meegenomen in de beoordeling. De publiekswerking van cultuurcentra heeft baat bij de programmering van grote namen, maar grote gezelschappen houden soms te weinig rekening met de Vlaamse context door bijvoorbeeld grootschalige of technisch complexe producties te maken dat ze in Vlaanderen niet of nauwelijks geprogrammeerd kunnen worden.

De SARC vraagt dat het wegvallen van het provinciale niveau de samenwerkingsverbanden die nu aangemoedigd en gedeeltelijk ondersteund worden d.m.v. nominatieve subsidies voor projecten aan bibliotheken, culturele centra, etc. niet in het gedrang brengt. De SARC vraagt dat deze middelen geormerkt zouden worden bij overdracht aan het Vlaamse respectievelijk gemeentelijk niveau.

3.6. Op zoek naar duurzame nieuwe spreidingsmodellen

In de Landschapstekening Podiumkunsten wordt “*een transitiebeleid voor spreiding*” voorgesteld als toekomstpijl¹⁸. Dit kan bijvoorbeeld inhouden: het meer laten renderen van producties, langere speelreeksen, alternatieven voor avond- en schooljaar gebonden programmering, permanente dialoog tussen makers en speelplekken, etc. Zowel makers als presentatieplekken moeten worden uitgedaagd om op zoek te gaan naar nieuwe modellen om het publiek aan te spreken.

De SARC sluit zich aan bij deze aanbeveling en vraagt dat dit ook zou worden meegenomen in de beoordeling. Dit sluit aan bij de eerdere aanbeveling om bij de beoordeling van de functie productie ook de mogelijkheden tot spreiding in aanmerking te nemen. De voeling met het publiek is belangrijk. Door ook programmatoren in de beoordelingscommissies op te nemen, kan dit aspect aan bod komen.

¹⁸ VTi, *Landschapstekening podiumkunsten 2014*, p.46

4. CONCLUSIE

Het vernieuwde kunstendecreet en de recente (bestuurlijke en financiële) ontwikkelingen beïnvloeden de problematiek omtrent productie en spreiding van podiumkunsten in cultuurcentra. De SARC vraagt dat de overheid hiervoor een overkoepelende visie uitwerkt.

Hiertoe geeft de SARC een aantal aanbevelingen:

Brug lokaal-Vlaams

Afstemming tussen deze bestuursniveaus moet ruimer zijn dan de structureel via het Kunstendecreet gesubsidieerde organisaties. Ook de lokale besturen die over een cultuurcentrum beschikken moeten betrokken worden.

Samenwerking stimuleren

Samenwerking tussen cultuurcentra en producenten en tussen cultuurcentra onderling moet worden aangemoedigd. De SARC ziet hier een rol weggelegd voor steunpunten en belangenbehartigers van beide partijen.

Uniforme gegevensverzameling en –ontsluiting

De SARC vraagt om dringend werk te maken van een efficiënt instrument voor de verzameling en verwerking van gegevens over zowel de vraag- als de aanbodzijde (productiehuizen en presentatieplekken) om de beoogde afstemming te bewerkstelligen.

Financiële stimuli

De SARC suggereert enkele denkpistes voor een billijke prijs en het delen van financiële risico's zoals een verdeelsleutel voor de middelen tussen spreiding en productie, maximaal gebruiken van de aantrekkingskracht van grote publiekstrekkingen (culturele ambassadeurs, afschaffen van partages, ...

Op zoek naar duurzame nieuwe spreidingsmodellen

Duurzaamheid moet een leidraad vormen voor het beleid van spreiders en producenten. Het mag een volwaardig criterium zijn bij de beoordeling van subsidieaanvragen binnen het kunstendecreet.

Namens de Algemene Raad,
Luk Verschueren, *algemeen voorzitter*
Iris van Riet, *algemeen secretaris*

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,
Heidi De Nijn, *voorzitter*
Herman Baeten, *ondervoorzitter*
Lieselotte Moortgat, *secretaris*

Namens de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk,
Frie De Greef, *voorzitter*
Dirk Verbist, *ondervoorzitter*
Liesbeth Lemiere, *secretaris*